

Ik ben voor steun aan Oekraïne, maar soms lijkt het journaal wel de pr-afdeling van Defensie

21 april 2025

Christine Otten - column in de Volkskrant

Het is bijna half negen. In sommige opzichten ben ik oldskool: als ik thuis ben kijk ik graag het NOS Journaal. Het liet een reportage zien over de bloeiende Franse defensie-industrie. Duizenden banen levert dat op.

Ontvang elke werkdag rond het middaguur een korte update met het laatste nieuws.

De productie van munitie, tanks, geavanceerde luchtafweersystemen en ander oorlogsmaterieel is ten minste verdubbeld. Net als de winsten van de bedrijven, stel ik me voor. En meteen daarna de Ster-reclame: 'In de wereld van vandaag is *Soldaat van Oranje* relevanter dan ooit.'

Nog afgezien van het feit dat ik Soldaat van Oranje een matige en behaagzieke theaterproductie vond toen ik die jaren terug met mijn tienerdochter zag, stuit de gretigheid waarmee mogelijke oorlogsdreiging voor commerciële doeleinden wordt ingezet me tegen de borst.

Sowieso is er geen ontsnappen aan. Het journaal lijkt soms wel de pr-afdeling van het ministerie van Defensie. Gelikte reportages van militaire oefeningen in Leeuwarden, de Baltische staten of Polen waarin generaals of korporaals, of welke rang ze ook hebben, de noodzaak van bewapening (meer!) benadrukken. Er is alle begrip dat milieuregels hiervoor moeten sneuvelen; kwestie van prioriteiten.

Of het gaat over de 13- en 14-jarigen van nu die zich mentaal moeten voorbereiden op een mogelijke dienstplicht in 2030. Weg met die slappe tussenjaren; gewoon het leger in. De reclamespotjes van defensie begeleiden wel de campagne.

800 miljard euro moet er de komende jaren vanuit de Europese landen naar defensie. Ook in talkshows en kranten is defensie, oorlog en dus ook het vijandbeeld een 'hot' item. Ik ben niet naïef en snap dat de oorlog in Oekraïne, de agressie van Rusland en het wispelturige, isolationistische beleid van Trump daar de oorzaak van zijn. Ik ben voor steun aan Oekraïne. De vraag is alleen of we niet stilaan gehersenspoeld worden, want ruimte voor vragen of kritiek is er nauwelijks in de publieke ruimte.

Toen ik laatst met een collega in een volle trein over dit onderwerp sprak, betrapte ik ons erop dat we zachtjes gingen praten, uit angst dat mogelijke medehoorders ons verkeerd zouden begrijpen en ons weg zouden zetten als Poetin-supporters.

Juist in een tijd waarin autocratische leiders en (extreem)rechtse partijen wereldwijd de wind in de rug hebben, baart de fanatieke defensie- of oorlogspropaganda zorgen. Hannah Arendt, de filosofe die diepgaand onderzocht hoe de 'banaliteit van het kwaad' miljoenen slachtoffers kon maken, waarschuwde hier in feite voor. Ze stelde dat het kwaad in ieder van ons zit, en dus niet alleen in 'de vijand'. En dat wanneer er in een samenleving geen tegenspraak (meer) mogelijk is, conformisme en angst de overhand krijgen, en de 'banaliteit van het kwaad' vrij spel krijgt.

Kijk naar Israël, waar decennia van systematische ontmenselijking van de Palestijnen – 'de vijand' – toe leiden. Gelukkig weigeren steeds meer reservisten nu dienst, maar het kwaad is al geschied. Ook bij ons werden en worden pro-Palestina-demonstranten gecriminaliseerd; ik ken behoorlijk wat mensen die zich niet over Gaza uitspreken uit angst voor hun baan.

Als we geen vragen stellen, niet kritisch durven zijn uit angst alleen te staan of je carrière te schaden, of een strafblad te krijgen, versterkt dat de uitholling van de democratie. Denk aan de demonstranten van Extinction Rebellion; de huisbezoekjes van de politie aan pro-Palestina-demonstranten.

Vragen als: waarom was of is Europa niet fanatieker in zijn diplomatie met Rusland? En waarom staat ze buitenspel in de gesprekken die Amerika met Rusland voert, die neerkomen op neokolonialisme ten aanzien van Oekraïne. Waarom zou je de verzorgingsstaat afbreken ten gunste van een oorlogsstaat?

Nederland moet volgens VVD-leider Dilan Yesilgöz niet 2 procent, maar 3,5 procent van het bruto binnenlands product aan defensie besteden: 15 miljard euro extra per jaar. Rara waar dat geld vandaan moet komen? Waarom zou je natuur opofferen aan de defensie-industrie? Zijn er concrete aanwijzingen dat Poetin verder wil oprukken in Europa?

Gelukkig groeit de Nieuwe Vredesbeweging, een samenwerkingsverband van allerlei clubs die tegen oorlog zijn, gestaag. Ze staan voor 'dialogoog en de-escalatie, voor het beschermen van mensenrechten en het handhaven van het internationaal recht'.

Verzet begint niet met grote woorden, heet het iconische gedicht van Remco Campert. Verzet begint 'met kleine daden. (...) jezelf een vraag stellen / daarmee begint verzet / en dan die vraag aan een ander stellen'.